

סוגיות בדף היומי

סנהדרין ע"א. [בן סורר ומורה] לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב דרוש וקבל שכר כו' אמר ר' יונתן אני ראיתי וישבתי על קברו'

וצ"ע כיצד ישב על קברו, הא רבי יונתן כהן היה [ב"מ צ':]. עוד הקשה בגליון הש"ס כאן משו"ע י"ד סי' ס"ד שאסור לשבת על מצבה של קבר. ותירצו ש"על" הכוונה

סנהדרין ע"ב: "תנו רבנן דמים לו בין בחול בין בשבת"

שהוא גברא קטילא משעת חתירה ולכן אסור לפקח עליו את הגל שנפל עליו בשבת משאיר האחייעזר בצ"ע כקושייתו של החלקת יואב.

האור גדול מהגדול ממינסק בספר תשובותיו בסי' א' האריך בעניינים אלו ובתוך דבריו הוא דן לבאר את דברי רש"י בדף ה' סוף ע"א: כשלדעת רש"י אפי' במצב שהוא לא יוכל יותר להרוג את בעה"ב, ולמרות שהוא פסק מלהיות רודף, אעפ"כ אין מפקחים עליו עוד מכיוון שבשעה שנפל עליו הגל הוא היה גברא קטילא, והוכיח מזה באריכות דברים לעניין מי שאיבד את עצמו לדעת, לדון שמי שרואה אותו לא עובר על "לא תעמוד על דם רעך", אפי' אם הוא יכול להצילו, וכפי שהמנחת חינוך ג"כ דן בסברא כזו בקומץ המנחה במצוה רל"ז: ובזה הוא רוצה לחדש שכיוון שע"י מעשיו התיר את עצמו למיתה והביא על עצמו את הסכנה, אין מחללין עליו את השבת להציל אותו משום שהוא פשע בעצמו, אלא שדברים אלו תמוהים טובא, כפי שהאחייעזר והחלקת יואב הקשו.

והחלקת יואב בפירושו מסביר שא"א לומר שלכן לא צריך להציל אותו כי הוא פשע בעצמו ואיבד את עצמו לדעת, שהרי אמנם אדם שמאבד ממונו לדעת, אז הדין הוא שבאבידה מדעת אין לנו חיוב להשיב את האבידה כיוון שהוא מאבד את ממונו בידיים, אבל על גופו של אדם אין האדם בעלים, גופו של אדם קנוי לשמים ושייך להקב"ה, ואפי' מי שרח"ל רוצה לאבד את עצמו לדעת ויש בידינו להציל אותו אפי' בשבת צריך לעשות כל תצדיקי ואפי' לחלל עליו את השבת ולהציל אותו ממה שהוא רוצה לפשוע בעצמו כי הוא לא הבעלים על עצמו, גופו קנוי לשמים, כפי שהחלקת יואב טוען: שבוודאי ובוודאי חייב אדם להציל את חברו אפי' כשהוא הכניס את עצמו לכלל סכנה ופשע בעצמו ואפי' אם חו"ש מאבד את עצמו לדעת צריך להציל אותו אפי' בשבת ולחלל עליו את השבת.

ואמנם **במאירי** כתוב במפורש על אותה שאלה: "וני"ל שמה שנאמר שלא מפקחים עליו את הגל מדובר באופן כזה שאם נוריד ממנו את גל האבנים שנפל עליו אנחנו יודעים שהגנב ימשיך ברדיפתו אחרי הבעלים, ואם הבעלים יעמוד כנגדו הוא עלול להרוג אותו, ועדיין יש עליו דין רודף, ולכן אין מפקחים עליו את הגל. ואומר **המאירי** שהרי אם לאחר שנפקח את הגל ונוריד את האבנים מעליו הוא לא יוכל כבר להרוג את הבעלים, למה שלא נפקח מעליו את הגל, הרי זה פיקוח נפש שדוחה שבת, ובמה שהוא עבר עבירה מלפני כן זה לא פוטר אותנו מלחלל עליו את השבת כדי להציל אותו.

[הרה"ג מיכל זילבר שליט"א]

סנהדרין ע"ב. "אמר רב הבא במחתרת ונטל כלים ויצא פטור, מאי טעמא בדמים קנינו, אמר רבא מסתברא מילתא דרב בששיבר, אבל נטל לא" וכו'

התוס' ד"ה "לא" שלכן אפילו לדעת רש"י שמועיל תפיסה, ואז לא שייך תי' התוס', אמנם לדעת רב שפטור אפילו בעין, גם רש"י יודה שלא מועיל תפיסה, וצ"ב מה זה קשור לדברי רב להנ"ל מובן מאד שאם היה מועיל תפיסה לא נקרא שה- "והשיב" ירד. וע' "עונג יו"ט" שלכן שינוי קונה למפרע וכן יאוש יש צד שקונה אפילו כשהחפץ ברה"ר, כיוון שה- "והשיב" ירד. וצ"ע ברע"א כתובות ל"ג שאם אין והשיב לא נעשה כלל גנב.

[הרה"ג אליעזר קונשטט שליט"א]

מדובר בגנב הבא במחתרת ודמים לו לשון רבים, בא ללמד שבין בחול ובין בשבת אסור לבן להרוג את אביו שבא במחתרת עליו, כיון שאביו לא בא על עסקי נפשות. ושאלת הגמ': מה שהברייתא דורשת מ"דמים לו" שאם אב בא לחתור אצל הבן, שאז אסור לבן להרוג אותו, וזה נאמר בין בחול ובין בשבת, איזה חידוש יש בזה, אם בחול לא הורגים אותו אז בשבת ודאי שאסור לבן להרוג את אביו שבא לגנוב אצלו במחתרת. מתרץ רב ששת שמדובר שהגנב חותר במחתרת ונפל עליו גל של אבנים, מותר לפקח עליו את הגל רק במקרה של אב אצל הבן, כיוון שהוא לא בא על עסקי נפשות, ומכיוון שהוא לא בא על עסקי נפשות "דמים לו", יש לו דמים והוא נחשב אדם חי ואסור להרוג אותו, ואז לא רק שאסור להרוג אותו אלא אפי' צריך לפקח עליו את הגל שנפל עליו אפי' בשבת, כי פיקוח נפש דוחה שבת, משא"כ אם הוא בא על עסקי נפשות, שאר אדם שגנב ובא במחתרת, אז כיון שאין לו דמים וניתן להרוג אותו אפי' בלי התראה, אז הגנב במחתרת נחשב גברא קטילא משעת חתירה, ולכן אפי' כשנפל עליו הגל מסביר רש"י אין צורך לפקח מעליו את הגל, ובשבת לא הותר לפקח מעליו את הגל, כיוון שהוא גברא קטילא משעה שהוא בא במחתרת ע"י שהותר דמו להריגה.

והתקשו בזה האחרונים: **החלקת יואב** בסוף הספר בקונטרס קבא דקושייתא (103 קושיות), ובקושיה הראשונה הוא מקשה על דברי רש"י אלו שמכיוון שהגנב הזה כשהוא בא במחתרת ונפל עליו גל של אבנים, שוב אין הוא מסוגל להרוג את הבעלים, וא"כ למה שלא נצטרך לפקח עליו את הגל כדי להחיותו, שהרי פיקוח נפש שלו דוחה שבת, אמנם הוא עבר עבירה חמורה שמתחייב עליה מיתה, אבל כמו שגנב שבא במחתרת ויצא מהמחתרת ואח"כ נפל עליו גל של אבנים וודאי שצריך להציל את נפשו, גם פיקוח נפש של רשע דוחה שבת, אותו דבר גנב שהוא עדיין באמצע החתירה, אבל כיון שנפל עליו גל ושוב הוא לא מסוגל להזיק ולא מסוגל להרוג את בעה"ב, למה שלא נצטרך לפקח עליו את הגל בשבת. שואל החלקת יואב ונשאר בצ"ע.

וכ"כ שואל את אותה קושי' **האחייעזר** בתשובותיו בח"א סי' י"ח בסוף ס"ק ב', והוא מדייק מלשון הרמב"ם בסוף הל' גניבה שהביא ברייתא זו לא כלשונו של רש"י, אלא הרמב"ם דקדק כלשונו שכל גנב שיש לו דמים אם נפל גל בשבת מפקחים עליו, אבל הרמב"ם לא הביא את הסיפא שאם אין לו דמים. הרמב"ם לא הביא שאם נפל עליו גל אין מפקחים עליו בשבת, ומסביר האחייעזר שהטעם כיוון שכאשר נפל עליו גל בוודאי שמפקחים עליו, כי אין לנו לחשוש שהוא יוכל להרוג את בעה"ב הוא פסק מלהיות רודף ולכן מותר לפקח עליו את הגל, ודברי רש"י שאומר

לכאורה צ"ב מה היא סברת רב שפטור אפילו שהחפץ בעין וכן במה נחלקו וע' בב"ק ק"ו. כה"ג שנחלקו רב ורבא אם שבועה קונה כשהחפץ בעין עיי"ש אותו לשון, וכן העיר החת"ס בשו"ת קל"ב. לכאורה היה מקום לבאר לפי יסוד ה"נתיבות" שכל גנב יש לו קניני גזלה אלא שמצות "והשיב" מעכבת, ברגע שיוורד ה- "והשיב" ממילא קונה עם הקניני גזלה, וגם כאן החיוב מיתה מוריד את ה- "והשיב" ורבא סובר כיון שקלב"מ מועיל תפיסה, לא נקרא שיוורד ה- "והשיב", ולפי זה מאירים דברי ה"תומים" שת' את ק'

